

Проф. др Садмир Каровић

Државна агенција за истраге и заштиту
Правни факултет Универзитета у Травнику

Проф. др Марина М. Симовић

Омбудсман за дјецу Републике Српске
Факултет правних наука Паневропског универзитета „Апеирон“ у
Бањој Луци

(НЕ)АДЕКВАТНОСТ ДРЖАВНЕ (РЕ)АКЦИЈЕ НА КРИМИНАЛИТЕТ – СУЗБИЈАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

Ефикасна и енергична борба против свих облика криминалитета захтијева и одговарајућа законска рјешења материјалне и процесне природе, као неопходан услов за постизање очекиваних резултата кривичног правосуђа. Нови феноменолошки облици испољавања криминалитета, а посебно специфични облици организованог криминалитета, неминовно захтијевају адекватност, прије свега, институционалне, али и ванинституционалне државне реакције на криминалитет у вези са благовременим, ефикасним и законитим откривањем, истраживањем и доказивањем кривичних дјела. Иницирање и прописивање сразмјерних законских рјешења материјалне и процесне природе у односу на криминалитет, непосредно се одражава на ефикасност кривичног правосуђа у свим фазама поступања у кривичном поступку Босне и Херцеговине и непосредно је детерминисано и условљено рестриктивним законским условима. У раду су обухваћена круцијална питања која се односе на (не)адекватност државне реакције на криминалитет с циљем препознавања и идентификације проблема који се односе на комплексност откривања, истраживања и доказивања кривичних дјела.

Кључне ријечи: Кривично дјело; Кривични поступак; Истрага; Доказивање.

1. ПРЕВЕНТИВНА И РЕПРЕСИВНА РЕАКЦИЈА НА КРИМИНАЛИТЕТ – ТРЕНУТНО СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Једно од круцијалних питања које се непосредно односи на ефикасну и енергичну борбу против криминалитета и данас представља превенција криминалитета која је неоправдано запостављена с обзиром на то да су интерес и пажња субјеката, односно агенција за спровођење закона углавном оријентисани на посљедицу, односно предузимање одговарајућих активности након извршења одређеног кривичног дјела. И данас се поставља питање да ли је уопште могуће замислити људско друштво без криминалитета, на које многи озбиљни хуманисти и специјалисти друштвених наука редом негативно одговарају.¹ Босна и Херцеговина, као и друге државе из непосредног окружења које пролазе кроз процес транзиције, суочавају се са бројним изазовима и проблемима који непосредно или посредно погодују настанку криминалитета. У задњих неколико година посебно је актуелна и изражена мигрантска криза са којом се суочава Босна и Херцеговина, али исто тако и са бројним другим проблемима прије свега економске, политичке и друге природе који се непосредно или посредно одржавају на криминалитет. Када је у питању присутност корупције, *Transparency International* у Босни и Херцеговини представио је резултате Индекса перцепције корупције за 2019. годину. Босна и Херцеговина је ове године добила оцјену 36 на скали од 0 до 100, гдје 0 представља највиши ниво корупције, а 100 најнижи и налази се заједно с Косовом на 101. мјесту од укупно 180 земаља укључених у истраживање. Ријеч је о најлошијој оцјени коју је БиХ добила поредећи са 2012. годином, када је била добила оцјену 38 и била је на 89. позицији, а сада је сврстана у ред земаља које глобално у континуитету највише назадују.²

Међутим, не смијемо заборавити или игнорисати да је корупција у нераскидивој вези са специфичним облицима организованог криминалитета што свакако обавезује на енергично и одлучно дјеловање субјеката, односно агенција за спровођење закона на плану благовременог откривања, истраживања и доказивања кривичних дјела корупције, укључујући и ванинституционалне облике превентивно-заштитног дјеловања. Наравно, постоје варијације и преклапања у начину на који се различите организоване криминалне групе организирају унутар друштава

¹ Ž. Horvatić, D. Derenčinović, L. Cvitanović, *Kazneno pravo, Opći dio 1, Kazneno pravo i kazneni zakon*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2016, 39.

² Детаљније вид. Индекс перцепције корупције за 2019. годину: БиХ на 101. мјесту од укупно 180 земаља и сврстана је међу земље које стално назадују, од 28.01.2020. године, доступно на <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/28012020/28012020-vijest7.html>, 16.10.2022.

и преко граница.³ Транснационални организовани криминал представља значајну и растућу пријетњу националној и међународној безбједности, са страшним импликацијама на јавну безбједност, јавно здравље, демократске институције и економску стабилност широм свијета.⁴

Илустрације ради, у 2019. години тужилаштва у Босни и Херцеговини ријешила су 22.035 извјештаја (пријава) о почињеном кривичном дјелу за пунољетне особе, што је у односу на претходну годину мање за 611 пријава или 2,7 %. Од укупног броја пријава 85,84 % односи се на познате учиниоце, а 14,16 % на непознате учиниоце. Уједно, од укупног броја пријављених 88,88 % односи се на пријављене мушкарце. Укупан број осуђених пунољетних особа је 10.377, што је у односу на претходну годину 0,67 % више. Од укупног броја осуђених, 92,79 % судских пресуда изречено је мушкарцима.⁵

У том смислу, криминалитет као сложен правни и друштвени феномен не можемо посматрати издвојено или изоловано у односу на наведене услове и специфичности који на одређен начин детерминишу нове феноменолошке облике испољавања криминалитета. Поред институционалног превентивног дјеловања, поматрано кроз призму благовременог, ефикасног и законитог дјеловања субјеката, односно агенција за спровођење закона (суд, тужилаштво, полиција, пореске и царинске службе и др.), неопходно је напоменути и ванинституционалне (ванправне/друштвене) облике превентивног дјеловања који у савременим условима завређују посебну пажњу, с обзиром на то да је превенција криминалитета по својој природи императив и задаћа сваког савјесног и друштвено одговорног грађанина. Међутим, експанзија постојећих и појава неких нових феноменолошких облика криминалитета, посебно специфичних облика организованог криминалитета (злоупотреба опојних дрога, трговина људима, тероризам, привредни и финансијски криминалитет и др.), оправдано захтијевају неке нове превентивне одговоре и сразмјерна законска рјешења материјалне и процесне природе која могу задовољити реална очекивања на плану сузбијања криминалитета.

Уважавајући наведено, а укључујући и савремене услове, околности и реалне потребе на плану ефикасне и енергичне борбе против

³ Activities, organization and composition of organized criminal groups, UNODC – United Nations Office on Drugs and crime, dostupno na: <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-1/keyissues/activities-organization-composition.html>, 18.02.2022.

⁴ Transnational Organized Crime: A Growing Threat to National and International Security, National Security Council, <https://obamawhitehouse.archives.gov/administration/eop/nsc/transnational-crime/threat>, 20. фебруар 2022.

⁵ Извор података: Агенција за статистику Босне и Херцеговине, Саопштење од 31. 08. 2020. године – Пунољетни учиниоци кривичних дјела за 2019. годину, доступно на: [http://www.bhas.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2020/CRI_02_2019_Y1_0_BS.pdf](http://www.bhas.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2020/CRI_02_2019_Y1_0_BS.pdf), 17. јануар 2022.

криминалитета, постојећи превентивни концепт је неопходно редефинисати, те ускладити, односно прилагодити реалним потребама у вези постизања очекиваних резултата на provedбеном или извршном нивоу. Мултидисциплинарност и мултифакторијалност криминалитета, као правног и друштвеног реалитета, односно феномена у друштву који је вјерни пратиоц човјека од његовог настанка до данас, захтијева и један нови мултидисциплинарни и координирани превентивни концепт и приступ стручњака разних профила (правници, криминалисти, криминолози, социјални радници, психијатри, психолози, педагози и др.) који сваки из свог научног и стручног угла могу дати одговоре на одређена питања етиолошке, феноменолошке и превентивне природе. Недостатак заједничког организованог оквира знања о узроцима криминалитета главна је препрека за напредак у успјешној политици и пракси његовог спрјечавања.⁶ Превентивно дјеловање је, прије свега, усмјерено на благовремено препознавање, идентификацију и отклањање или редуцирање фактора који непосредно или посредно погодују настанку криминалитета, односно извршењу кривичних дјела на одређеном географском подручју, при чему неминовно морамо уважавати да криминалитет у феноменолошком смислу превазилази националне географске границе (нпр. неовлашћен промет опојном дрогом, међународна трговина људима, тероризам и др.).

Искорјењивање криминалитета, као реалне друштвене појаве, у сваком друштву је практично немогуће, али је интенција цјелокупног превентивног дјеловања, без обзира на то да ли се ради о институционалном или ванинституционалном облику дјеловања, да се превентивним дјеловањем број кривичних дјела, односно криминалитет смањи на најмању могућу или „прихватљиву“ мјеру (друштвена и правна контрола криминалитета). Учесталост вршења одређених кривичних дјела, односно присутност криминалитета на одређеном географском подручју и у одређеном времену на најбољи начин исказује и одражава позитивне и негативне ефекте постојећих превентивних рјешења у смислу њихове сразмјерности и адекватности у односу на реалне проблеме, изазове, потребе и очекивања. У том смислу, сваки превентивни концепт на извршном или оперативном нивоу по својој природи неминовно мора бити прилагођен одређеним специфичностима на микро плану (нпр. структура становништва локалне заједнице, реалне друштвене потребе, унутрашњи односи и контрадикторности и др.).

У вези са адекватности или неадекватности државне реакције на криминалитет, али и бољег разумијевања политике сузбијања крими-

⁶ G. Meško, A. Sotlar, „Prevencija kriminaliteta u lokalnim zajednicama“, *Policija i sigurnost* 22/2013, 48.

налитета генерално, потребно је апострофирати неколико аспеката, односно каталога питања и то: 1) спречавање и откривање кривичних дјела – пријављивање кривичних дјела (откривачка дјелатност); 2) адекватност законских норми и њихова примјена на плану истраживања и доказивања постојања кривичних дјела, посебну у дијелу који се односи на прикупљање потребних доказа; 3) (не)ефикасност кривичног правосуђа, координација активности, индивидуална професионална одговорност и стручна оспособљеност лица којима су повјерена јавна овлашћења и (не)могућност различитих облика злоупотребе или самовоље у поступању; 4) правне дилеме, нејасноће и проблеми у вези са задовољењем стандарда доказивања – комплексност доказивања постојања кривичних дјела и кривице; 5) извршење кривичних дјела од стране малолетника – специфичан кривичноправни положај малолетника и дјелимична аутономност малолетничког кривичног права; 6) хуманизација савременог кривичног права – заштита основних људских права и слобода осумњиченог, односно оптуженог лица.

2. СПРЕЧАВАЊЕ И ОТКРИВАЊЕ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА – ПРИЈАВЉИВАЊЕ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА (ОТКРИВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ)

Спречавање и откривање кривичних дјела примарна је или главна, али не и искључива активност овлашћених службених лица – полиције, с обзиром на то да у откривачкој фази на плану пријављивања постојања одређеног кривичног дјела сваки грађанин као судионик свих друштвених процеса и догађаја има изузетни важну откривачку улогу и значај. Откривање кривичних дјела и њихових учинилаца је стваралачки хеуристички процес, изразито динамичке природе, који пролази кроз више нивоа, дакле, динамичка дјелатност која се састоји у проналажењу латентних и потенцијалних информација о кривичном дјелу и учиниоцу и свим околностима дјела и њиховом дешифровању (декодирању).⁷ С обзиром на рестриктивне законске услове процесне природе, прописане у законима о кривичном поступку на свим нивоима у Босни и Херцеговини, да би се покренула и спровела одређена кривична истрага од стране тужиоца, неопходно је претходно задовољити постојање доказног стандарда основ сумње да је извршено одређено кривично дјело.

Откривање постојања кривичних дјела иницијална је активност умјерена, прије свега, на препознавање и идентификацију иницијалних или почетних сазнања која се односе на постојање довољно основа сумње да је извршено одређено кривично дјело. У укупној маси крими-

⁷ D. Modly, *Priručni kriminalistički leksikon*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo 1998, 493.

налитета, незнатан је број откривених кривичних дјела путем затицања на дјелу (праћењем, засједом, осматрањем, примјеном одређених оперативно – техничких средстава и метода), а ако томе додамо лукавост, дрскост и перфидност извршилаца кривичних дјела из области организованог савременог криминалитета, онда је јасан закључак о тежини и сложености откривања, разјашњавања и доказивања ових кривичних дјела.⁸

Начини и извори сазнања да се припрема извршење кривичног дјела, да је кривично дјело извршено или да га је индивидуално одређено лице извршило, разноврсни су и у пракси релативно бројни. Уобичајена је сљедећа подјела: 1) дјелатност полиције; 2) дјелатност предузећа и других асоцијација грађана; 3) дјелатност других државних органа; 4) пријава оштећеног, који може, мада не мора бити и жртва кривичног дјела; 5) пријава грађана (свједока); 6) анонимне и псеудонимне доставе; 7) самопријаве и 8) јавно поговарање.⁹ Прикупљање иницијалних или почетних сазнања о постојању одређених кривичних дјела, прије свега, зависи од врсте, природе и одређених специфичности конкретних кривичних дјела. Овлашћена службена лица, по природи послова и задатака која произилазе из законом прописаних овлашћења и надлежности, имају реалну могућност да препознају и идентификују одређена ризична понашања и непосредно или посредно прикупе одређена обавјештења у смислу постојања одређеног кривичног дјела.

С друге стране, овлашћена службена лица, односно полиција непосредно или посредно сарађује и са другим државним органима (нпр. инспекцијски органи, здравствене службе и др.), те на тај начин практично имају могућност да посредно сазнају за извршење одређеног кривичног дјела. Она су дужна да самостално и активно дјелују на правовременом сазнању за кривичне догађаје, односно кривична дјела и њихове учиниоце (откривање *ad rem* и *ad personam*).¹⁰ Благовременим прибављањем почетних сазнања, осмишљеном, организовано и систематски провођеном информативно-обавјештајном дјелатношћу, органи унутрашњих послова остварују битан предуслов ефикасног дјеловања других субјеката антикриминалне политике.¹¹ Партнерски однос овлашћених службених лица, односно полиције и локалне заједнице, односно грађана се посебно испољава у фази откривања постојања

⁸ М. Бошковић, Б. Бановић, *Криминалистика-методика*, Виша школа унутрашњих послова, Београд 2001, 25.

⁹ Ж. Алексић, М. Шкулић, *Криминалистика*, десето издање, Правни факултет, Београд 2018, 51–52.

¹⁰ М. Н. Симовић, В. М. Симовић, *Кривично процесно право, четврто издање, измијењено и допуњено*, Правни факултет ПИМ Универзитета у Лукавици, Бања Лука 2011, 320.

¹¹ В. Кривокапић, М. Жарковић, *Криминалистика-тактика, друго измијењено и допуњено издање*, Виша школа унутрашњих послова, Београд 1999, 43.

кривичних дјела када грађани имају могућност да на различите начине (анонимно, псеудонимно, лично, усмено, у писаној форми и др.) пријаве извршење одређеног кривичног дјела и органима кривичног прогона уступе расположиве информације и податке. Савремени демократски концепт рада полиције, који је замијенио ранији класични, односно традиционални концепт, инкорпорира партнерство са заједницом, тако да се савјесни друштвено одговорни грађани појављују као партнери у вези откривања, истраживања и доказивања кривичних дјела.

Полицијски рад у локалној заједници у свим савременим државама свијета усмјерава се на организовање тијесних облика непосредне, планске и константне сарадње полиције са грађанима на свим нивоима и свих категорија, с циљем да се уоче проблеми који могу довести до криминала и дјелује на њих (разним формама и облицима) како би се отклонили.¹² Откривачка дјелатност овлашћених службених лица управо подразумева прикупљање корисних обавјештења, односно сазнања (информација и података) од стране грађана који непосредно или посредно имају могућност да препознају, идентификују и прикупе одређена сазнања која могу бити од изузетне важности и користи органима кривичног прогона. У том смислу, постоје и различити модалитети прикупљања обавјештења путем сарадничке мреже с обзиром на то да је јако битно обезбиједити на терену обавјештајна упоришта у циљу благовременог прикупљања корисних обавјештења која се односе на откривачку дјелатност и постојање одређеног кривичног дјела. С друге стране, полицијске агенције морају обезбиједити и сразмјерне новчане, односно финансијске могућности за одређене финансијске накнаде за уступљене информације и податке, посебно када се ради о специфичним облицима организованог криминалитета. Поједина кривична дјела, као што је то случај са кривичним дјелима из области злоупотребе опојних дрога, неминовно захтијевају кориштење сарадничке мреже на терену, тј. непосредну обавјештајну сарадњу са лицима која располажу са корисним обавјештењима тако да полицијске агенције морају имати фондове како би могли извршити сразмјерне финансијске накнаде по основу сарадничког односа.

Такође, анализом одредби важећих закона у Босни и Херцеговини, евидентно је да се откривачка компонента у вези са откривањем постојања кривичних дјела истовремено односи и на тужилаштво. Међутим, практична искуства показују да се откривачка дјелатност тужиоца углавном односи на додатно откривање кривичног дјела, након примања иницијалних обавјештења која указују на постојање одређеног

¹² Б. Симоновић, *Криминалистика*, Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац 2004, 23.

кривичног дјела, те одређивање и избор сразмјерно потребних кривичнопроцесних радњи усмјерених на додатно расвјетљавање одређеног кривичног догађаја. Уз то, тужилац ипак има и реалну могућност да лично, тј. непосредно, односно посредно прикупи или прими одређена обавјештења (сазнања) која указују на постојање, односно извршење одређеног кривичног дјела и предузме законом прописане активности у вези са покретањем и спровођењем одређене кривичне истраге.

Дакле, пријављивање кривичних дјела потребно је посматрати двојако, и то као право или прописану могућност пријављивања кривичних дјела засновано на добровољној основи грађана и, с друге стране, као дужност, односно законску обавезу пријављивања одређених кривичних дјела. У вези са законском обавезом (дужност) пријављивања, неопходно је навести члан 213 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине.¹³ С друге стране, када је у питању пријављивање кривичног дјела од стране грађана, у члану 214 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине, то је прописано као право и дужност.¹⁴ Осим тога, у члану 230 Кривичног закона Босне и Херцеговине прописано је као посебно кривично дјело – Непријављивање кривичног дјела или учиниоца (глава XX – Кривична дјела против правосуђа),¹⁵ затим у члану 231 Не-

¹³ Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/5, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 и 65/18. У складу са чланом 213 службена и одговорна лица у свим органима власти у Босни и Херцеговини, јавним предузећима и установама дужна су да пријаве кривична дјела о којима су обавијештене или за која сазнају на који други начин. У таквим околностима, службено или одговорно лице ће предузети мјере да би се сачували трагови кривичног дјела, предмети на којима је или помоћу којих је учињено кривично дјело и други докази о њима и обавијестиће овлашћено службено лице или тужилаштво без одлагања. Уз то, здравствени радници, наставници, васпитачи, родитељи, стараоци, усвојоци и друга лица која су овлашћена или дужна да пружају заштиту и помоћ малољетним лицима, да врше надзор, одгајање и васпитавање малољетника, а који сазнају или оцијене да постоји сумња да је малољетно лице жртва сексуалног, физичког или неког другог злостављања – дужни су о тој сумњи одмах обавијестити овлашћено службено лице или тужиоца.

¹⁴ Према члану 214 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине, грађанин има право пријавити извршење кривичног дјела. Свако је дужан пријавити извршење кривичног дјела када непријављивање кривичног дјела представља кривично дјело. Дакле, законодавац је нормирао јасну диференцијацију у погледу права и обавезе пријављивања кривичног дјела.

¹⁵ На основу члана 230, ко зна за учиниоца кривичног дјела за које се по закону Босне и Херцеговине може изрећи казна дуготрајног затвора или ко само зна да је такво дјело учињено, па то не пријави, иако од такве пријаве зависи благовремено откривање учиниоца или кривичног дјела, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године. Наведеном казном казниће се службена или одговорна особа која не пријави кривично дјело за које је сазнала у вршењу своје дужности, ако се за то кривично дјело по закону Босне и Херцеговине може изрећи казна затвора пет година или тежа казна.

пријављивање особе која је оптужена од стране међународног кривичног суда¹⁶ и члану 231а – Непријављивање мјеста масовне гробнице.¹⁷

Међутим, у односу између локалне заједнице, односно грађана и субјеката за спровођење закона у вези кривичног прогона (тужилаштво, полиција и друге агенције), постоје и одређени проблеми у вези са непријављивањем кривичних дјела, и то због: 1) недовољног степена повјерења грађана у законито поступање лица којима су повјерена јавна овлашћења; 2) појединаца запослених у субјектима за спровођења закона који се јавним поговарањем повезују са одређеним незаконитим активностима или појединцима за које је већ утврђено да су извршила одређено кривично дјело незаконитим дјеловањем у служби (нпр. коруптивна понашања, наводна повезаност са политичким структурама власти и др.); 3) личне несигурности и недовољне заштита пријавиоца након пријављивања одређеног кривичног дјела, посебно када се ради о специфичним облицима организованог криминала и корупције, 4) избјегавање сарадње од стране грађана са субјектима за спровођење закона када нису лично оштећени извршењем конкретног кривичног дјела, посебно у дијелу који се односи на свједочење на суду, након пријављивања постојања одређеног кривичног дјела.

3. (НЕ)АДЕКВАТНОСТ ЗАКОНСКИХ НОРМИ И ЊИХОВА НЕПОСРЕДНА ПРИМЈЕНА НА ПЛАНУ ИСТРАЖИВАЊА И ДОКАЗИВАЊА ПОСТОЈАЊА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА

Ефикасну и енергичну борбу против криминалитета треба посматрати и кроз призму адекватности законских норми на плану истраживања и доказивања постојања кривичних дјела, посебно у дијелу који се односи на прикупљање потребних доказа. Комплексност истраживања и доказивања постојања кривичних дјела, усмјерених на расвјетљавање и рјешење одређене кривичне ствари и доношење исправне суд-

За наведено кривично дјело неће се казнити особа којој је учинилац брачни партнер, особа која живи с њим у ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник и њихов брачни партнер или особа с којом живе у ванбрачној заједници или која је бранилац, љекар или вјерски исповједник учиниоца.

¹⁶ У члану 231 је регулисано да ко, знајући за оптужницу и гдје се креће или налази особа оптужена од стране међународног кривичног суда, не пријави кретање или мјесто гдје се та особа налази, иако благовремен проналазак те особе зависи о таквој пријави, казниће се казном затвора до три године. За ово кривично дјело неће се казнити особа којој је учинилац брачни партнер, особа која живи с њим у ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник и њихов брачни партнер или особа с којом живе у ванбрачној заједници или која је бранилац, љекар или вјерски исповједник учиниоца.

¹⁷ Ово кривично дјело врши онај ко зна мјесто гдје се налази мјесто масовне гробнице, па то не пријави. Казна је затвор до три године.

ске одлуке, произлази из бројних проблема практичне природе који се првенствено односе на немогућност прикупљања потребних доказа. У том смислу, поставља се круцијално питање да ли и у којој мјери опште радње доказивања и посебне истражне радње представљају адекватан и сразмјеран одговор на криминалитет, посебно специфичне облике криминалитета који се у феноменолошком смислу испољавања мијењају и прилагођавају актуелним условима и специфичним околностима. Поред тога, адекватност законских норми, на плану истраживања и доказивања постојања кривичних дјела, можемо посматрати и анализирати кроз призму остварених резултата кривичног правосуђа (неспровођење, обустава истраге, однос судских одлука – осуђујућих и ослобађајућих пресуда и др.), а посебно у односу на тзв. „капиталне“ кривичне случајеве, односно предмете који се односе управо на организовани криминалитет и корупцију.

Законска рјешења материјалне и процесне природе су подложна критици и преиспитивању од стране научне и стручне јавности у вези њихове сврсисходности и оправданости. С друге стране, ефикасност кривичног правосуђа се односи и на веома важан аспект дјеловања субјеката за спровођење закона у вези правилне примјене законских норми, посебно у вези законито прикупљених доказа као основе за ефикасно вођење кривичног поступка. У контексту законитости доказа, неопходно је напоменути да присутна тенденција афирмације и заштите основних људских права, која се непосредно одражава и на каталог права и универзалних гаранција осумњиченог, односно оптуженог лица у кривичном поступку – захтијева крајње законито и професионално поступање лица којима су повјерена овлашћења.

У складу са чланом 296 *et seq* Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине, првостепена пресуда се може побијати због битне повреде одредаба кривичног поступка, повреде кривичног закона, погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања и одлуке о кривичноправним санкцијама, одузимања имовинске користи, трошкова кривичног поступка, имовинскоправног захтјева и због одлуке о објављивању пресуде путем средстава јавног информисања. Примарни жалбени разлози које предвиђа овај закон су слиједећи: 1) повреде одредаба кривичног поступка (члан 297); 2) повреде материјалног закона (члан 298); 3) погрешно утврђено чињенично стање (члан 299) и 4) грешка у одмјеравању санкције (члан 300).¹⁸ Међутим, неопходно је посебно апострофирати да нови феноменолошки облици испољавања кривичних дјела захтијевају и адекватне одговоре, односно адекватна и сразмјерна законска рјешења у вези прикупљања потребних доказа

¹⁸ Пресуда Суда Босне и Херцеговине број X – КРЖ – 06/236 од 5.10.2009. године, 4.

који по својој природи и вриједности могу задовољити истражно-доказну компоненту. Осим тога, поједина законска рјешења у вези са благовременим и ефикасним истраживањем кривичних дјела су као таква дјелимично превазиђена, као што је случај са примјеном посебне истражне радње „надзор и техничко снимање телекомуникација“ која услед општег развоја науке и технике не може одговорити реалним истражно-доказним потребама. С обзиром на то да данас постоје различити модалитети алтернативног комуницирања међу људима који нису погодни за примјену ове посебне истражне радње (*viber, whats app, botim i dr.*), те различите друштвене мреже, односно апликације које омогућавају бесплатну комуникацију међу лицима а самим тим и међу осумњаченим лицима на различитим географским тачкама, ова посебна истражна радња не може у потпуности оправдати откривачко – доказну сврсисходност у смислу њене практичне примјене.

С друге стране, још увијек нема адекватне реакције државе у контексту прописивања адекватних законских одредби, односно рјешења у вези благовременог, законитог и ефикасног провођења финансијских истрага, прања новца, одузимања нелегално стечене имовине, сајбер криминалитета и неких других савремених облика криминалитета. Евидентно је да законодавац мора у обзир узети сасвим нове и веома специфичне услове и околности који креирају и неке нове облике криминалитета својствене за савремено доба у којем живимо, те размотрити могућност прописивања нових инкриминација којима се пружа кривичноправна заштита одређеним друштвеним добрима и вриједностима, али и, с друге стране, прописивање сразмјерно потребних законских рјешења процесне природе у вези ефикасног и законитог прикупљања потребних доказа.

Такође, неопходно је кратко се осврнути на још једно спорно питање у вези са покретањем и спровођењем истраге и специфичне улоге тужиоца¹⁹ као законом јединог овлашћеног ауторитета за издавање наредбе за спровођење одређене кривичне истраге. Наиме, у дијелу који се односи на покретање и спровођење истраге, тужилац је према законима о кривичном поступку који се примјењују у Босни и Херцеговини једини овлашћени ауторитет за издавање наредбе за спровођење одређене истраге, уколико је у конкретном кривичном случају или предмету задовољен доказни стандард основ сумње да је извршено одређено кривично дјело. Наиме, тужилац самостално и аутономно одлучује о покретању и спровођењу истраге, тако да није дужан претходно обавијестити или прибавити било какву писану или усмену сагласност од стране суда за покретање и спровођење одређене истраге из чега произилази да у овом сегменту поступања није у потпуности задовољена

¹⁹ Вид. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, чл. 35.

контролна компонента. Поступајући тужилац својим аутономним и самосталним одлучивањем о покретању и провођењу одређене кривичне истраге посједује преширока овлашћења у погледу одлучивања што омогућава тужиоцу као појединцу и самовољно поступање, односно присутност различитих облика злоупотребе (нпр. селективна примјена закона и самовољан избор кривичних предмета), без адекватне ин-струktivне контроле, односно контролних механизма.

4. РАДЊЕ ДОКАЗИВАЊА И ЗАКОНИТОСТ ДОКАЗА У КОНТЕКСТУ ХУМАНИЗАЦИЈЕ САВРЕМЕНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Радње доказивања и законитост доказа представљају централно истражно и доказно питање не само у фази истраге, већ и посматрано са аспекта ефикасног вођења кривичног поступка у цијелости. При томе се уважава чињеница да расвјетљавање и рјешење конкретне кривичне ствари која је предмет интересовања и у коначници доношење исправне судске одлуке, прије свега зависи од законито прикупљених доказа, односно законитог поступања у смислу задовољења рестриктивних законских услова који се односе на практичну операционализацију и примјену кривичнопроцесних радњи, првенствено провођење општих доказних радњи, као и посебних истражних радњи. Уз то, положај тужиоца на главном претресу, прецизније у доказном поступку као централном стадију, прије свега зависи од прикупљених доказа у вези утврђивања постојања обилежја бића конкретног кривичног дјела.

У смислу законитости доказа, евидентно је да је хуманизација савременог кривичног права, која се испољава у прихватању и ратификацији бројних међународноправних докумената од стране државе Босне и Херцеговине, који се непосредно односе на заштиту људских права и слобода, сасвим јасно акцентирају и захтијевају законито поступање свих кривичнопроцесних субјеката у кривичном поступку. Прије свега, ограничена примјена различитих облика репресије субјеката, односно агенција за спровођење закона је сведена на најмању могућу мјеру којом је реално могуће задовољити легитиман законски циљ, тако да свака неоправдана или прекомјерна употребе репресије представља поступање које је у супротности са рестриктивним законским условима.

Ограничавање појединих људских права и слобода појединаца, односно грађана је лимитирано рестриктивним законским условима, гдје је веома важно нагласити контролну улогу суда у вези преиспитивања законитости поступања у сваком конкретном кривичном предмету. Тужилачки концепт истраге од стране тужиоца, као овлашћеног ауторитета на плану

покретања и спровођења истраге, одређује тужиоца као носиоца истражних и доказних активности са руководном и надзорном улогом у односу на овлашћена службена лица. С друге стране, улога суда у истрази је пасивна и првенствено се односи управо на контролну компоненту у вези дјеловања судије за претходни поступак који је надлежан за издавање наредби за примјену општих доказних радњи (којима се ограничавају одређена права и слободе) и примјену посебних истражних радњи. У том контексту, за овлашћене службене особе које имају статус полицијског службеника, односно законски прописано право и дужност примјене полицијских овлашћења на плану провођења закона, можемо констатовати да су оне на одређен начин извршни сервис суду и тужилаштву у вези са реализовањем и провођењем одређених активности оперативног карактера (реализовање наредби и захтјева тужилаштва и суда и др.).²⁰

Једно од спорних питања процесне природе које завређује посебну пажњу јесте да законодавац у законима о кривичном поступку у Босни и Херцеговини на свим нивоима вршења законодавне власти, није појмовно одредио и дефинисао шта се сматра под појмом доказ, иако се ради не о основном већ о кључном законском појму од којег непосредно зависи ефикасно вођење кривичног поступка, расвјетљавање и рјешење одређене кривичне ствари и доношење исправне судске одлуке. Међутим, позитивна страна наведених процесних закона јесте да је законодавац бар прописао шта се има сматрати незаконитим доказима,²¹ те је на тај начин дјелимично отклонио одређене дилеме и непрецизности у контексту појмовног схватања, формулисања и дефинисања појма доказ. У кривичном поступку Босне и Херцеговини преузет је концепт или доктрина апсолутног издвајања или искључења незаконитих доказа из списка, из чега произилази да се судска одлука не може заснивати на само на незаконитим доказима, већ да се имају сматрати незаконитим и сви они докази настали као дериват или плод незаконитих доказа (“доктрина плодова отровне воћке”). Иако закон не предвиђа да се докази прибављени на законом забрањен начин морају издвојити из списка, смисао забране употребе оваквих доказа огледа се управо у њиховом издвајању из списка јер незаконит доказ инфичира спис предмета.²²

²⁰ S. Karović, S. Orlić, „Otkrivačka, istražna i dokazna uloga ovlaštenih službenih osoba u kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini“, *Policija i sigurnost* 1-2/2020, 113.

²¹ Član 10 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine se odnosi na zakonitost dokaza. Pravilo je da je zabranjeno od osumnjičenog, odnosno optuženog ili bilo kojeg drugog lica koje učestvuje u postupku iznuđivati priznanje ili kakvu drugu izjavu. Uz to, sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.

²² M. Mešanović, „Institut nezakonitih dokaza u krivičnim postupcima u BiH sa osvrtom na uporedno pravo“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru XXVI/2018*, 63.

Према законском одређењу незаконитих доказа, можемо их класификовати у три основне групе, и то: а) докази прибављени повредама људских права и слобода прописаних уставом и међународним уговорима које је Босна и Херцеговина ратификовала,²³ б) докази који су прибављени битним повредама процесних закона, односно одредаба закона о кривичном поступку,²⁴ в) докази за које се сазнало из незаконитих доказа.²⁵

5. КОМПЛЕКСНОСТ И ТЕРЕТ ДОКАЗИВАЊА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА, С ОСВРТОМ НА СТАНДАРДЕ ДОКАЗИВАЊА

Расвјетљавање и рјешење одређене кривичне ствари потребно је посматрати, прије свега, кроз призму комплексности утврђивања, односно доказивања постојања одређеног кривичног дјела и кривице, са посебним освртом на аспект прикупљања потребних доказа неопходних за ефикасно вођење кривичног поступка и задовољење стандарда доказивања у кривичном поступку. Сврха доказивања у кривичном поступку јесте спознавање материјално и процесно правно релевантних чињеница, на темељу којих ће онда суд самостално или у вези са чињеничним утврђењима која су су резултат његова властитог опажања - донијети исправну одлуку.²⁶ С циљем рјешења наведеног кривичнопроцесног задатка, неопходно је апострофирати законом прописану улогу и значај главних, споредних и помоћних субјеката кривичног поступка. Они су истовремено и носиоци законом одређеног фонда права и дужности чијом се реализацијом остварује кривичнопроцесни задатак.²⁷

²³ Илустрације ради, у ову групу незаконитих доказа сврставају се најчешће докази који су прибављени повредом права на одбрану (члан 6 став 3), затим докази који су прибављени повредом права на достојанство, углед и част (члан 3), те докази који су прибављени повредом права на неповредивост личног и породичног живота (члан 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слободе).

²⁴ У ову групу незаконитих доказа долазе најчешће докази који су прибављени примјеном општих доказних радњи или посебних истражних радњи, уколико није претходно задовољен формални услов – судска наредба. Као примјер можемо навести примјену опште радње доказивање претрес стана, просторија, лица и ствари без судске наредбе или вршење ове радње без присуства два свједока. Идентична је ситуација када је у питању извођење, односно примјена посебних истражних радњи. Поред материјалноправног услова, у сваком конкретном случају мора бити задовољен и формални услов, односно наредба судије за претходни поступак.

²⁵ Као примјер доказа који се издвајају, односно искључују, можемо навести незаконито прибављене доказе који су достављени на вјештачење (нпр. ватрено оружје, мобител, рачунар или др.).

²⁶ Н. Halilović, *Predmeti i tragovi kao izvor saznanja o odlučnim činjenicama u krivičnom postupku*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo 2010, 52.

²⁷ С. Бејатовић, *Кривично процесно право*, друго измијењено и допуњено издање, ЈП Службени гласник, Београд 2018, 127.

У пракси није ријетка ситуација да о истим правним питањима кривичнопроцесни субјекти имају различита мишљења, схватања и тумачења, посебно у дијелу који се односи на задовољење рестриктивних законских услова у сваком конкретном кривичном предмету у смислу утврђивања постојања обилежја бића конкретног кривичног дјела, а које се првенствено односи на задовољење стандарда доказивања. Нећемо погријешити ако констатујемо да су стандарди доказивања традиционално у фокусу интересовања научне и стручне јавности, уважавајући различита тумачења и схватања кривичнопроцесних субјеката. Доказни поступак као централни стадиј главног претреса, можемо посматрати као специфичан однос двије супротстављене стран(к)е у кривичном поступку, и то, с једне стране, тужиоца који истовремено сноси терет доказивања у кривичном поступку и, с друге стране, одбране, тј. осумњиченог, односно оптуженог лица (материјална одбрана) и његовог браниоца у смислу остваривања његове формалне одбране на плану оповргавања навода оптужбе.

За англосаксонске, односно адверзијалне (страначке) типове поступка карактеристично је да је суд у доказном смислу веома пасиван, тако да је извођење доказа у основи препуштено странкама, док се суд претежно фокусира на процјену која је странка у „доказном двобоју“ пред њим била успјешнија.²⁸ Међутим, терет доказивања сноси тужилац који је уједно једини законом овлашћени ауторитет за покретање и спровођење кривичне истраге, те подизање и заступање оптужнице. У доказном поступку положај тужиоца, у вези доказивања постојања одређеног кривичног дјела и кривице, прије свега зависи од прикупљених доказа у истрази. Након што спроведе истрагу, прикупи доказе и подигне оптужницу, тужиоца очекује главни претрес на којем ће његове правничке, тактичке и ораторске вјештине доћи највише до изражаја јер се на суђењу, које је јавно, све види, све је подложно критици, за разлику од истраге која је конспиративна и добрим дијелом ослоњена на полицију и у себи садржи истражитељско-криминалистичку компоненту.²⁹

С друге стране, да би дошло до ове фазе у кривичном поступку, односно доказног поступка, кратко ћемо се осврнути на иницирање кривичног поступка, односно покретање и спровођење одређене кривичне истраге. У том смислу, прије свега, неопходно је прикупити иницијална или почетна сазнања која задовољавају доказни стандард основ сумње да је извршено одређено кривично дјело, као неопходан материјални услов за покретање и спровођење истраге од стране тужиоца, а затим у

²⁸ З. Стојановић, М. Шкулић, В. Делибашић, *Основи кривичног права, Кривично процесно право, Кривични поступак кроз практичну примену, Књига II*, ЈП Службени гласник, Београд 2018, 33.

²⁹ S. Sarajlija, „Položaj i uloga tužioca na glavnom pretresu“, *Kriminalističke teme* 3-4/2011, 118.

фази истраге прикупити потребне доказе, како би се задовољио виши степен сумње, тј. доказни стандард основана сумња неопходан за подизање оптужнице. Општепознато је да покретање и спровођење истраге нужно не значи да ће она резултирати подизањем оптужнице од стране поступајућег тужиоца, што непосредно зависи од тога да ли ће се након спроведене истраге задовољити доказни стандард – основана сумња. Наиме, након издавања наредбе о спровођењу одређене кривичне истраге од стране тужиоца, у истрази се предузимају одговарајуће, односно сразмјерно потребне кривичнопроцесне радње у зависности од природе и других специфичности конкретног кривичног дјела на плану прикупљања потребних доказа.

Цјелокупно истражно, односно доказно поступање тужиоца, који има руководну и надзорну улогу у истрази, као и овлашћених службених лица, усмјерено је на додатно откривање одређеног кривичног дјела и предузимање одређених кривичнопроцесних радњи усмјерених на прикупљање потребних доказа, како би се задовољио доказни стандард основана сумња неопходан за сачињавање/подизање оптужнице.³⁰ Компарације ради, у вези иницирања, тј. покретања и спровођења кривичне истраге, нови тужилачки концепт истраге се разликује од раније судског модела истраге по томе што је према тужилачком концепту истраге потребно задовољити основ сумње као нижи степен сумње у смислу вјероватноће да је извршено одређено кривично дјело, за разлику од судског концепта гдје се за спровођење истраге захтијевало постојање основане сумње. Наиме, док су по старим законским рјешењима „основи сумње“ били dostatни тек за подношење кривичне пријаве, сада се на темељу њих – наређује спровођење истраге, те док је „основана сумња“ била тек довољна за подношење захтјева за спровођење истраге, сада је довољна за подизање оптужнице (члан 226 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине).³¹

Комплексност доказивања и (не)могућност утврђивања постојања одређеног кривичног дјела, у вези прикупљања и обезбјеђења потребних доказа који се односе на постојање обиљежја бића конкретног кривичног дјела, практично изазива бројне дилеме, нејасноће, али и расправе у вези правилне примјене норми материјалне и процесне природе. Различита и дијаметрално супротна схватање и тумачење стандарда доказивања у кривичном поступку од стране прије свега главних

³⁰ Vid. S. Karović, „Krivičnoprocesna uloga i položaj tužioca u istrazi u Bosni i Hercegovini“, *Izbor sudske prakse* 2/2019, 66–70, „Krivičnoprocesna uloga i položaj tužioca u istrazi u Bosni i Hercegovini“, *Izbor sudske prakse* 3/2019, 65–70.

³¹ M. D. Marković, „Procesni položaj tužitelja u kaznenom postupku“, *Pravo i pravda* 1/2015, 188.

процесних субјеката, тј. тужилаштва, осумњиченог, односно оптуженог и суда – у коначници има негативне рефлексије које се управо одnose на немогућност задовољења рестриктивних законских услова у вези утврђивања постојања кривичног дјела и кривице. С тим у вези, у општој јавности се креира снажан негативан набој због немогућности утврђивања постојања одређеног кривичног дјела и кривице у контексту кључног питања (не)повјерења грађана у субјекте, односно агенције за спровођење закона.

6. ЗАКЉУЧАК

Адекватност државне реакције на криминалитет, као сложену правну, али и друштвену појаву могуће је посматрати кроз призму неколико аспеката. Прије свега, превентивна и репресивна реакција на криминалитет испољава се кроз различите облике институционалног, али и ванинституционалног (ванправног) дјеловања с обзиром на то да демократски концепт рада субјекта, односно агенција за спровођење закона афирмише и промовише, прије свега, превентивно-заштитну компоненту гдје се у превентивни процес, поред институционалних облика дјеловања, укључују и сви други колективитети и грађани као појединци, посебно у дијелу који се односи на откривачку фазу (пријављивање кривичних дјела). Поред спречавања и откривања кривичних дјела, као примарне активности полиције односно овлашћених службених лица, као иницијалне активности у вези са покретањем и спровођењем одређене кривичне истраге, у смислу постојања довољно основа сумње да је извршено одређено кривично дјело, неопходно је нагласити и комплексност прикупљања потребних доказа у фази истраге неопходних за ефикасно вођење кривичног поступка. Такође, потребно је апострофирати и комплексност утврђивања постојања одређеног кривичног дјела и кривице, с обзиром на рестриктивне законске услове, посебно када се ради о специфичним облицима организованог криминалитета.

Уважавајући одредбе закона о кривичном поступку у Босни и Херцеговини, терет доказивања сноси поступајући тужилац који у доказном поступку у доказном „двобоју“ мора увјерити суд, на темељу прикупљених доказа, да су задовољени рестриктивни законски услови у вези постојања одређеног кривичног дјела и кривице. С друге стране, управо немогућност доказивања због одређених процесних разлога (најчешће недостатак доказа), производи негативне посљедичне рефлексије посматрано у контексту ефикасности кривичног правосуђа и стварања неповјерења опште јавности (грађана) у субјекте и агенције за спровођење закона. Поред тога, савремени услови и околности ути-

чу на појаву нових феноменолошких облика криминалитета из чега произлази реална потреба прописивања нових инкриминација, али и сразмјерно потребних законских рјешења процесне природе на плану благовременог, ефикасног и законитог прикупљања потребних доказа.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Алексић, Живојин, Шкулић, Милан, *Криминалистика, десето издање*, Правни факултет, Београду 2018;
2. Бејатовић, Станко, *Кривично процесно право*, друго измијењено и допуњено издање, ЈП Службени гласник, Београд 2018;
3. Бошковић, Мићо, Божидар Бановић, *Криминалистика – методика*, Виша школа унутрашњих послова, Београд 2001;
4. Karović, Sadmira, „Krivičnoprocesna uloga i položaj tužioca u istrazi u Bosni i Hercegovini“, *Izbor sudska prakse 2/2019*;
5. Karović, Sadmira, „Krivičnoprocesna uloga i položaj tužioca u istrazi u Bosni i Hercegovini“, *Izbor sudska prakse 3/2019*;
6. Karović, Sadmira, Orlić, Suad, „Otkrivačka, istražna i dokazna uloga ovlaštenih službenih osoba u kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini“, *Policija i sigurnost 1-2/2020*;
7. Кривокапић, Владимир, Жарковић, Милан, *Криминалистика-тактика*, друго измијењено и допуњено издање, Виша школа унутрашњих послова, Београд 1999;
8. Marković, D. Miroslav, „Procesni položaj tužitelja u kaznenom postupku“, *Pravo i pravda 1/2015*;
9. Modly, Duško, *Priručni kriminalistički leksikon*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo 1998;
10. Mešanović, Merima, „Institut nezakonitih dokaza u krivičnim postupcima u BiH sa osvrtom na uporedno pravo“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru 26/2018*;
11. Meško, Gorazd, Sotlar, Andrej, „Prevencija kriminaliteta u lokalnim zajednicama“ *Policija i sigurnost 1/2013*;
12. Sarajlija, Sabina, „Položaj i uloga tužioca na glavnom pretresu“, *Kriminalističke teme 3-4/2011*;
13. Simović, N. Miodrag, Vladimir M. Simović, *Krivično procesno pravo*, četvrto izdanje (izmijenjeno i dopunjeno), Pravni fakultet PIM Univerziteta u Lukavici, Banja Luka 2011;
14. Simović, N. Miodrag, Jovašević, Dragan, Simović, M. Marina, *Politika suzbijanja kriminaliteta*, Centar za vještačenje „Zenit“, Banja Luka 2016;
15. Simović, N. Miodrag, Šikman, Mile, *Krivičnopravno reagovanje na teške oblike kriminaliteta*, Pravni fakultet, Banja Luka 2017;

16. Simović, N. Miodrag, Vladimir M. Simović, Govedarica, Mladenka, *Krivično procesno pravo - uvod i opšti dio*, šesto izdanje (izmijenjeno i dopunjeno), Pravni fakultet, Bihać 2021;
17. Simović, N. Miodrag, Vladimir M. Simović, Govedarica, Mladenka, *Krivično procesno pravo II*, peto izdanje (izmijenjeno i dopunjeno), Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo 2021;
18. Simonović, Branislav, *Kriminalisitika*, Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, Крагујевац 2004;
19. Stojanović, Zoran, Škulić, Milan, Delibašić, Veljko, *Osnovi krivičnog prava, Krivično procesno pravo, Krivični postupak kroz praktičnu primjenu, Knjiga II*, JP Službeni glasnik, Beograd 2018;
20. Halilović, Haris, *Predmeti i tragovi kao izvor saznanja o odlučnim činjenicama u krivičnom postupku*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo 2010;
21. Horvatić, Željko, Derenčinović, Davor, Cvitanović, Leo, *Kazneno pravo, Opći dio I, Kazneno pravo i kazneni zakon*, Pravni fakultet, Zagreb 2016.

Правни прописи

1. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/5, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 и 65/18.
2. Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, *Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине*, бр. 34/13, 27/14, 3/19 и 16/20.
3. Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине, *Службене новине Федерације Босне и Херцеговине*, бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10, 08/13, 59/14 и 74/20
4. Закон о кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 53/12, 91/17, 66/18 и 15/21.

Associate Professor S Admir Karović, LL.D.

State Agency for investigations and protection, Bosnia and Herzegovina
Faculty of Law, University in Travnik

Associate Professor Marina M. Simović, LL.D.

Ombudsman for Children of the Republika Srpska
Faculty of Legal Studies of the Pan-European University Apeiron in Banja
Luka

(IN)ADEQUACY OF STATE (RE)ACTION TO CRIME - COMBATING CRIME

Summary

An efficient and energetic fight against all forms of crime requires appropriate legal solutions of material and procedural nature as a necessary condition for achieving the expected results of criminal justice. New phenomenological forms of crime, and especially specific forms of organized crime, inevitably require the adequacy of primarily institutional and non-institutional state response to crime in relation to timely, efficient and legal detection, investigation and proof of crimes. The introduction and prescribing of proportionate legal solutions of a material and procedural nature in relation to crime, directly affects the efficiency of criminal justice. In all phases, the conduct of the main and secondary (auxiliary) criminal procedural subjects in the criminal procedure of Bosnia and Herzegovina is directly determined and conditioned by restrictive legal conditions. This paper addresses crucial issues related to the (in)adequacy of the state response to crime with the aim of recognizing and identifying problems related to the complexity of detecting, investigating and proving criminal offenses.

Key words: *Criminal offense; Criminal procedure; Investigation; Proving.*